

Vojenské zdravotnictví v období středověku a novověku

**Jak se měnila léčba bojovníků
od středověku až po novověk?**

*Splň jednoduché úkoly a seznam se s dějinami
vojenského zdravotnictví.*

Vývoj vojenského zdravotnictví od středověku po novověk

Jak vypadala zdravotní péče ve středověku a na počátku novověku?

Doplň chybějící slova ve správném tvaru do textu.

anatomie - Jan Jesenský - železo - špitál - střelný prach - ranhojič* - netopýr - bojovníci - epidemie**

Evropské lékařství se v období středověku, mezi 9. a 14. stoletím, potýkalo nejen s moru a jiných nemocí, ale především s častými válečnými konflikty. Lidé se obraceli na šarlatány, a církve, neboť byl velký nedostatek odborně vzdělaných lékařů. Na bojištích si zranění rytíři poskytovali první pomoc vzájemně sami. Po prvotním ošetření byli přesunuti do blízkých domů a klášterů. Rány byly vymývány vodou nebo vínem a následně převázány. Při

léčbě se hojně užívaly byliny, krev.... či uspávací z vlčího máku. Docházelo také k týrání a dobíjení zraněných přímo na bojišti. Později byly zakládány rytířskými řádami , které se staly útlukem pro nemocné. S příchodem novověku došlo k rozvoji vědy a s ní i evropského lékařství. Studium lidské začalo, i přes silný nesouhlas katolické církve, nabývat na významu. Vlámský anatom a chirurg Andreas Vesalius získával materiál pro své bádání tajně na hřbitovech a popravištích. Lékař uskutečnil první veřejnou pitvu v roce 1600. Po rozšíření vynálezu , především prvních palných zbraní, přibýly nové typy poranění. Střely byly odstraňovány ručně nebo kleštěmi, rána byla poté vypálena žhavým nebo horkým olejem.

* Ranhojič nebo také felčar byl ve středověku praktický ošetřovatel, jeho povolání mělo blízko k řemeslu lazebníků a bradýřů. Ti se kromě holení vousů a stříhání vlasů věnovali také trhání zubů a léčbě nemocí.

** Epidemie = časově a oblastně ohraničený hromadný výskyt nemoci.

Středověk, doba morových epidemií

Ve středověku sužovaly bojovníky nejen války, ale také nemoci. Mezi nejznámější patřil mor neboli černá smrt. Jednalo se o pojmenování různých epidemií, které vysokou nakažlivostí a úmrtností sužovaly celou středověkou společnost. Při první epidemii moru zemřela cca třetina obyvatel tehdejší Evropy. Mor se šířil opakovaně i v novověku.

Napiš tři důvody, které mohly zapříčinit rychlé šíření nákazy mezi obyvatelstvem.

.....

.....

.....

Jak se lidé zpočátku bránili šíření nákazy?

.....

.....

Víš, že...?

Morové masky měly kompletně chránit lékaře. Ty, které známe dnes, pocházejí až ze začátku 17. století. Masku tvořil dlouhý kožený oděv, který měl doktor od krku po kotníky, kalhoty, rukavice, boty a klobouk. Také měl hůl, aby se nemusel dotýkat pacientů. Jeho oděv byl impregnovaný různými vůněmi. Na obličeji měl brýle a masku, která obsahovala „zobák“. Ten byl naplněn např. vonnými bylinami, jejichž vůně tlumila zápach mrtvých těl.

Chirurgické nástroje používané ve vojenském lékařství

Vývoj a rozšíření palných zbraní přinesly nové typy zranění. Za prvního novodobého válečného chirurga je považován Ambroise Paré (1510–1590), který zdokonalil amputace a způsob podvazování cév.

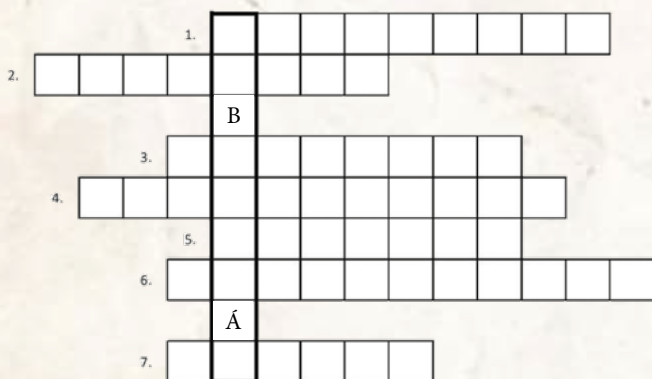
Prohlédni si fotografie chirurgických nástrojů používaných v 18. století a tipni si, k čemu sloužily. Správnou odpověď najdeš na následující stránce.

Svatí patroni vojáků

Od 16. století byly po odeznění epidemie ve městech stavěny morové sloupy jako poděkování Panně Marii za přežití. Místo sloužilo také pro bohoslužby v době, kdy byl kostel z hygienických důvodů uzavřen. Sloup obsahoval mimo jiné sochy patronů, kteří měli obyvatele města chránit před dalšími pohromami. Ochránkyní před nakažlivými nemocemi je sv. Rozálie. Svatý je patronem vojáků a střelců a zároveň spolu se sv. Rochem ochránce proti moru.

Vylušti křížovku a zjisti jméno patrona vojáků.

1. Po první světové válce se šířila tzv... chřipka.
2. Časově a místně ohraničený hromadný výskyt infekční nemoci.
3. Ostatky svatých jinak.
4. Nejrozšířenější náboženství v České republice.
5. O rozvoj vojenského lékařství se poprvé zasadila panovnice Marie... v rámci svých reforem.
6. Nejslavnější lékař starověku, zakladatel lékařské vědy (podle něj je pojmenovaná přísaha).
7. Středověké lékařství navazuje na poznatky starověkého období, které nazýváme...

Amputace končetin

Škrtidlo, tzv. turniket

Amputační nůž

Pilka

Vytahování kulí

Nebozez na kule

Kleště na kule

Kauterizační želízko

Víš, že...?

Chirurgie stála po staletí mimo medicínský obor. Znalosti byly předávány mistry na učedníky jako každé jiné řemeslo. V období raného novověku měla chirurgie velmi nízké postavení. S novým typem zbraní, tedy s postupným zdokonalováním střelných zbraní, došlo k proměně zranění. Vedle bodných a řezných ran, způsobených kopím, mečem, šípy a zlomenin či popálenin se začala objevovat také poranění způsobená velkými kamenými a kovovými koulemi, později přibyla zranění projektily z ručních palných zbraní. Často se chirurgové přikláněli k amputaci zraněných končetin, při které využili turniket neboli škrtidlo, amputační nůž a pilku. Kule, tedy střelivo, byly navrtávány nebozezem a vytahovány z ran kleštěmi. Rány byly následně vyžehny kauterizačními želízky, tak aby došlo k jejich zacelení.

Reformy ve vojenském zdravotnictví za vlády Marie Terezie a Josefa II.

Doba, kdy se lidé snažili vyléčit druhého za pomoci modliteb a bylin, byla ta tam. Četné války ukázaly problém s nedostatečnou péčí o zraněné vojáky. Začalo se dbát o správné stravování, čistotu a duchovní péči. Marie Terezie a její syn Josef II. provedli rozsáhlou reformu vojenského lékařství.

Dokonči věty a zjisti tak, co se reformami změnilo.

1. __, 2. __, 3. __, 4. __, 5. __, 6. __

1. Hlavním cílem reforem zdravotnictví bylo zlepšit...
2. Každý pluk měl svého chirurga, který musel být...
3. Za vlády Habsburků vzniklo první...
4. Pořádaly se praktické kurzy pro vojenské chirurgy, neboť...
5. Hanlivě vnímané označení felčar...
6. Vojenské lékařství zůstalo bez větších změn...

- A)... vzdělávací zařízení pro vojenské lékaře.
- B)... bylo nahrazeno chirurgem.
- C)... odbornost, schopnost a postavení lékařů.
- D)... až do pádu Rakousko-Uherska v roce 1918.
- E)... přezkoušen na vídeňské lékařské fakultě.
- F)... se kladl velký důraz na praktickou výuku.

Jak se jmenoval dvorní lékař Marie Terezie?

Hledej slova:

Amputace	Anatomie	Bradýř
Byliny	Chirurgie	Felčar
Karanténa	Léčiva	Modlitby
Mor	Obvaziště	Otrava
Ranhojič	Tyfus	

G	C	E	R	Ě	S	U	F	Y	T
E	H	A	R	T	L	F	K	B	D
C	I	R	V	Š	É	E	A	T	A
A	R	A	N	I	Č	L	R	I	S
T	U	N	W	Z	I	Č	A	L	Y
U	R	H	I	A	V	A	N	D	N
P	G	O	A	V	A	R	T	O	I
M	I	J	E	B	M	T	É	M	L
A	E	I	M	O	T	A	N	A	Y
E	N	Č	R	Ř	Ý	D	A	R	B

Tajenka:

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce

Víš, že...?

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce je nezávislá zdravotnická organizace, o jejíž vznik se zasadil Švýcar Henri Dunant v roce 1863. Stálá organizace na území Českých zemí vznikla o pět let později. V některých východních zemích je používán jako symbol červený půlměsíc.

Zamysli se a odpověz na otázku.

Kde se dnes můžete setkat se symbolem červeného kříže?

.....

.....

Jaké činnosti tato Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce vykonává?

.....

.....

Víš, že...?

Užívání znaku červeného kříže je přísně limitováno zákonem. Není dovoleno používat tento znak libovolně – například na všech zdravotnických zařízeních, lékárnách, místech první pomoci, upomínkových předmětech, komerčních produktech či v reklamě atd. Z tohoto důvodu naleznete například na lékárnách bílý kříž v zeleném poli.

Pro které země je charakteristický symbol červeného půlměsíce?

.....

.....

.....

Osobnosti, které ovlivnily vojenské lékařství

Ján Jesenský (Jessenius), 1566–1621

Osobní lékař císařů Rudolfa II. a Matyáše. Vystudoval lékařství a zaměřil se především na anatomii a chirurgii. O své práci publikoval řadu knih. V roce 1600 uskutečnil první veřejnou pitvu, která byla přijata rozporuplně. Později se stal rektorem Univerzity Karlovy v Praze a také byl jednou z osobností pozdějšího protihabsburského povstání. Po bitvě na Bílé Hoře byl obviněn z urážky majestátu, za což byl 21. 6. 1621 popraven s českými pány na Staroměstském náměstí.

Gerard van Swieten, 1700–1772

Dvorní lékař Marie Terezie, se kterým jsou spjaté první reformy vojenského zdravotnictví. Stal se tzv. říšským protomedikem, měl ve správě veškeré vojenské lékaře, chirurgy a léčiva. Cílem bylo zlepšit odbornost, schopnost a postavení vojenských lékařů. Před vstupem do armády museli být přezkoušeni na vídeňské lékařské fakultě. Nově bylo zavedeno, že vojenský personál nesměl být trestán holí.

Henri Dunant, 1828–1910

Švýcarský podnikatel a humanista. Jeho rodiče se věnovali charitativní činnosti, což ho velmi ovlivnilo. V roce 1859 viděl následky bitvy u Solferina v Itálii, kde ležely tisíce raněných bez pomoci několik dní. Organizoval záchranné akce a rozhodl se založit organizaci, která bude neutrální a dobrovolná. Díky němu vznikla organizace Červený kříž a První ženevská úmluva. V roce 1901 dostal jako první člověk Nobelovu cenu míru.

